

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Українська інженерно-педагогічна академія»
Кафедра педагогіки, методики та менеджменту освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

бакалавра

на тему

«Розробка та впровадження методики сучасних технологій у
виховній роботі з учнями у закладах загальної середньої освіти»

(тема кваліфікаційної роботи)

Виконав: студент 3 курсу, групи ЗМП-ОПН 22
спеціальності: 011 Освітні, педагогічні науки
(код і найменування спеціальності)

_____ / Катерина ВОДЯНИЦЬКА
(підпис) (ім'я та прізвище)

Керівник _____ / Валентина БУРБИГА
(підпис) (ім'я та прізвище)

Рецензент _____ / Павло ВАСЮЧЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

«До захисту допущено»

В.о.завідувач кафедри _____ / Наталія БРЮХАНОВА
(підпис) (ім'я та прізвище)

Нормоконтроль _____ / Наталія БОЖКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

Секретар ЕК _____ / Ольга ЛИТВИН
(підпис) (ім'я та прізвище)

Харків – 2025 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Навчально-науковий інститут «Українська інженерно-педагогічна академія»
Кафедра педагогіки, методики та менеджменту освіти
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
Освітньо-професійна програма «Освітні, педагогічні науки»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
_____ Наталія БРЮХАНОВА
(підпис, ініціали, прізвище)

“28” квітня 2025 року

З А В Д А Н Н Я
на кваліфікаційну роботу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

здобувача Водяницької Катерини Володимирівни_____

1. Тема: «Розробка та впровадження методики сучасних технологій у виховній роботі з учнями у закладах загальної середньої освіти»

затверджена наказом по університету № 4801-5/923 від 10.04.2025 р.

2. Термін здачі закінченої роботи «11» червня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи/проєкту: об'єкт дослідження: виховний процес у закладах загальної середньої освіти. Предмет дослідження: методика використання сучасних технологій у виховній діяльності з учнями. Мета дослідження: розробити методику використання сучасних технологій у виховній роботі з учнями в закладах загальної середньої освіти та перевірити її ефективність на практиці. Завдання дослідження: здійснити теоретичний аналіз сутності виховання в сучасних соціокультурних умовах; вивчити можливості використання сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій у виховній роботі; проаналізувати чинну практику виховної роботи у закладах загальної середньої освіти щодо використання інформаційно-комп'ютерних технологій; розробити методичну систему застосування сучасних технологій у вихованні учнів; провести експериментальну перевірку ефективності

запропонованої методики у шкільному середовищі; надати рекомендації для вчителів і вихователів щодо інтеграції сучасних технологій у виховний процес.

4. Зміст роботи/проєкту (перелік питань, які належить розробити): методику використання сучасних технологій у виховній роботі з учнями в закладі загальної середньої освіти.

5. Перелік графічного матеріалу (презентаційний матеріал): презентація доповіді за результатами дослідження з використанням комп'ютерної презентаційної програми Canva

6. Дата видачі завдання «28» квітня 2025 р.

Керівник

_____ (підпис)

Валентина БУРБИГА

(ім'я, прізвище)

Завдання прийняв до виконання

_____ (підпис)

Катерина ВОДЯНИЦЬКА

(ім'я, прізвище)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН-ГРАФІК виконання кваліфікаційної роботи

№ з/п	Назва етапів роботи та питань, які мають бути розроблені відповідно до завдання	Термін виконання	Позначки керівника про виконання завдань
1	Здійснити теоретичний аналіз сутності виховання в сучасних соціокультурних умовах, вивчити можливості використання сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій у виховній роботі	12.05.2025	виконано
2	Проаналізувати чинну практику виховної роботи у закладах загальної середньої освіти щодо використання інформаційно-комп'ютерних технологій	29.05.2025	виконано
3	Розробити методичну систему застосування сучасних технологій у вихованні учнів, провести експериментальну перевірку ефективності запропонованої методики у шкільному середовищі, надати рекомендації для вчителів і вихователів щодо інтеграції сучасних технологій у виховний процес.	05.06.2025	виконано

Студент

_____ (підпис)

Катерина ВОДЯНИЦЬКА

(ім'я, прізвище)

Нормоконтроль

Наталія БОЖКО

РЕФЕРАТ

Робота містить: 62 с., 1 *рис.*, 3 *табл.*, 24 джерела.

Мета дослідження: розробити методику використання сучасних технологій у виховній роботі з учнями в закладах загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) та перевірити її ефективність на практиці.

Об'єкт дослідження - виховний процес у ЗЗСО.

Предмет дослідження - методика використання сучасних технологій у виховній діяльності з учнями.

Методи дослідження – теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення), емпіричні (спостереження, опитування, анкетування), статистичні методи обробки результатів.

У роботі проаналізовано теоретичні засади виховання школярів у сучасних умовах, визначено потенціал сучасних інформаційних та комунікаційних технологій для реалізації виховних завдань. Розкрито основні напрями, принципи та форми організації виховної роботи з використанням сучасних технологій. Розроблено методику впровадження сучасних технологій у виховний процес та проведено її апробацію в освітньому середовищі КЗ «Харківський ліцей № 144». Практично підтверджено ефективність запропонованої методики: підвищено рівень зацікавленості учнів, сформовано ключові соціальні компетентності, посилено мотивацію до участі у виховних заходах.

Наукова новизна полягає у створенні та практичному впровадженні інноваційної методики організації виховної діяльності із застосуванням сучасних технологій, адаптованої до умов української школи.

Матеріали дослідження можуть бути використані при плануванні та реалізації виховної роботи в умовах традиційного, змішаного чи дистанційного навчання в КЗ «Харківський ліцей № 144» та інших закладах.

Ключові слова: сучасні технології, виховна робота, методика, учнівський колектив, заклад загальної середньої освіти, виховний процес.

ABSTRACT

The paper comprises: 62 pages, 1 *figure*, 3 *tables*, and 24 sources.

Research Objective: To develop a methodology for using modern technologies in educational work with students in general secondary education institutions (hereinafter – GSEIs) and to test its effectiveness in practice.

Object of the research: the educational process in GSEIs.

Subject of the research: the methodology for using modern technologies in educational activities with students.

Research methods: theoretical (analysis, synthesis, generalization), empirical (observation, surveys, questionnaires), statistical methods for processing results.

The work analyzes the theoretical foundations of student upbringing in modern conditions and defines the potential of contemporary information and communication technologies for achieving educational goals. It reveals the main directions, principles, and forms of organizing educational activities using modern technologies. A methodology for implementing modern technologies in the educational process was developed and tested in the educational environment of Kharkiv Lyceum № 144. The proposed methodology was proven effective in practice: it increased students' engagement, fostered key social competencies, and enhanced motivation to participate in educational activities.

Scientific novelty lies in the creation and practical implementation of an innovative methodology for organizing educational activities using modern technologies, adapted to the conditions of Ukrainian schools. The research materials can be used for planning and implementing educational work in traditional, blended, or distance learning settings at Kharkiv Lyceum № 144 and other institutions.

Keywords: modern technologies, educational work, methodology, student community, general secondary education institution, educational process.

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1	12
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИХОВНІЙ РОБОТІ.....	12
1.1. Поняття виховної роботи та її місце в системі загальної середньої освіти	12
1.2 Сучасні технології виховання: класифікація, характеристики, принципи та аналіз науково-педагогічної літератури з проблеми впровадження новітніх технологій у виховну діяльність.....	22
Висновки до 1 розділу	31
РОЗДІЛ 2	33
АНАЛІЗ СТАНУ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗЗСО.....	33
2.1. Особливості організації виховного процесу в ЗЗСО (на прикладі КЗ «Харківський ліцей № 144 Харківської міської ради»)	33
2.2. Можливості впровадження сучасних технологій у виховну діяльність школи.....	36
2.2.1. Розробка виховного заходу із застосуванням цифрових/інтерактивних технологій	44
2.2.2. Розробка проєкту з формування громадянської компетентності учнів із використанням сучасних технологій	47
Висновки до 2 розділу	51
РОЗДІЛ 3	52
МЕТОДИКА ТА РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИХОВНУ РОБОТУ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКИЙ ЛІЦЕЙ № 144 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ»	52
3.1. Методика реалізації сучасних виховних технологій у роботі з учнівським колективом комунального закладу «Харківський ліцей № 144 Харківської міської ради».....	52

3.2. Результати впровадження: аналіз ефективності, рівень сформованості виховних компетентностей комунального закладу «Харківський ліцей № 144 Харківської міської ради»	54
3.3. Оцінка впливу впроваджених технологій на мотивацію та участь учнів у виховних заходах комунального закладу «Харківський ліцей № 144 Харківської міської ради»	55
Висновки до 3 розділу	57
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Заклад загальної середньої освіти – ЗЗСО

Інформаційно – комп'ютерні технологій – ІКТ

ВСТУП

У сучасних умовах трансформації освітнього середовища, цифровізації суспільства та впровадження інноваційних підходів до навчання і виховання особливої уваги набуває питання ефективності виховного процесу у ЗЗСО.

Традиційні форми та методи виховання, хоча й залишаються актуальними, не завжди відповідають потребам покоління Z, яке виросло в умовах цифрової реальності.

Сьогодні учень — це активний користувач інформаційних технологій, соціальних мереж, мультимедійних сервісів, тому для побудови дієвого виховного впливу педагогам необхідно адаптувати свої підходи, використовуючи сучасні цифрові інструменти як засіб виховання. При цьому важливо не лише впроваджувати технології, а й розробити цілісну методику, яка б дозволила системно, послідовно та результативно реалізовувати виховну функцію з урахуванням новітніх тенденцій.

Аналіз наукових джерел, практики ЗЗСО, а також спостереження за сучасним учнівським середовищем свідчить про те, що існує розрив між технічними можливостями освітніх закладів і реальним педагогічним застосуванням інформаційно – комп'ютерних технологій (далі – ІКТ) у сфері виховання. Якщо використання ІКТ у навчанні вже є поширеним, то в організації виховного процесу ці інструменти застосовуються епізодично, несистемно або формально.

Це свідчить про необхідність комплексного науково-методичного підходу до розроблення ефективної методики впровадження сучасних технологій у виховну роботу. Важливо не просто ознайомити учнів з цифровими засобами, а навчити використовувати їх як інструменти розвитку духовних, моральних, громадянських якостей, стимулювання самореалізації та формування соціальної активності.

Актуальність теми – у сучасному освітньому середовищі виховна робота набуває нового змісту і форм, особливо в умовах цифровізації

суспільства та розвитку інформаційних технологій. Виховання учнів у ЗЗСО повинно не тільки відповідати традиційним морально-етичним цінностям, а й інтегрувати сучасні технології, які формують нові способи комунікації, самовираження та засвоєння інформації. Проблема полягає у недостатньому рівні застосування технологічних засобів у виховній діяльності педагогів, що знижує ефективність впливу на учнівську молодь. Тому розробка і впровадження інноваційної методики, що базується на сучасних технологіях, є актуальним і нагальним завданням педагогічної науки та практики.

Об'єкт дослідження - виховна робота в ЗЗСО.

Предмет дослідження - методика впровадження сучасних технологій у виховній роботі з учнями.

Мета дослідження- розробити методику використання сучасних технологій у виховному процесі ЗЗСО та здійснити її апробацію з метою визначення ефективності впливу на формування моральних, соціальних та культурних цінностей учнів.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз сутності виховання в сучасних соціокультурних умовах.
2. Вивчити можливості використання сучасних ІКТ у виховній роботі.
3. Проаналізувати чинну практику виховної роботи у ЗЗСО щодо використання ІКТ.
4. Розробити методичну систему застосування сучасних технологій у вихованні учнів.
5. Провести експериментальну перевірку ефективності запропонованої методики у шкільному середовищі.
6. Надати рекомендації для вчителів і вихователів щодо інтеграції сучасних технологій у виховний процес.

Теоретичну основу дослідження становлять праці вітчизняних і зарубіжних учених, присвячені проблемам виховання, освітніх інновацій,

використання інформаційних технологій у педагогіці (В.Огнев'юк, О.В. Сухомлинська, Н.В. Морзе, Т.М. Дороніна та ін.).

Методи дослідження: теоретичні (аналіз психолого-педагогічної літератури, нормативних документів, досвіду виховної роботи; узагальнення, порівняння та моделювання). Емпіричні (педагогічне спостереження, анкетування вчителів та учнів, інтерв'ювання, проведення педагогічного експерименту).

Наукова новизна - запропоновано авторську методику інтеграції сучасних технологій у виховний процес, яка враховує інтереси та потреби учнів цифрового покоління.

Практичне значення результатів – розроблена методика може бути використана класними керівниками, заступниками з виховної роботи та педагогами-організаторами ЗЗСО з метою підвищення ефективності виховання школярів з урахуванням сучасних викликів та умов.

Отже, дослідження спрямоване на вирішення актуальної освітньо-педагогічної проблеми — підвищення ефективності виховної роботи в умовах цифрового середовища шляхом розроблення і впровадження сучасної методики з урахуванням вікових, психологічних і соціокультурних особливостей сучасних школярів.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИХОВНІЙ РОБОТІ

1.1. Поняття виховної роботи та її місце в системі загальної середньої освіти

У системі загальної середньої освіти України виховна робота є невід'ємною складовою освітнього процесу. Це положення закріплено на законодавчому рівні, зокрема у Законі України «Про повну загальну середню освіту» (стаття 15), де виховний процес визначається як інтегральна частина навчання. Таке законодавче визначення підкреслює важливість виховання не як окремого елемента, а як органічно вплетеного в загальний процес здобуття освіти. На відміну від більш широкого розуміння загальної середньої освіти в Україні, що охоплює державну політику, систему заходів та навчальних закладів, спрямованих на надання освітніх послуг, виховна робота концентрується на формуванні особистості учня, його ціннісних орієнтацій та соціальної поведінки [18].

Виховний процес у закладах освіти має ґрунтуватися на низці фундаментальних цінностей, серед яких загальнолюдські цінності, культурні цінності Українського народу та цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства. Наголос на цих трьох складових вказує на прагнення поєднати у вихованні учнів загальнолюдські моральні принципи з національною ідентичністю та громадянською відповідальністю в умовах демократичного суспільства. Такий підхід передбачає, що формування особистості має відбуватися не лише в контексті української культури та історії, але й у ширшому контексті загальнолюдських надбань та принципів демократії.

Основною метою виховної роботи є формування ціннісного ставлення і судження у школярів, а також вміння вибудовувати доброзичливі й толерантні

стосунки з усіма учасниками освітнього процесу. Це свідчить про те, що виховна робота спрямована не лише на передачу знань, але й на розвиток емоційного інтелекту та соціальної компетентності учнів.

Конкретні завдання виховної роботи в школі є різноманітними та охоплюють різні аспекти розвитку особистості. До них належать виховання поваги до людей, культурно-національних, духовних, історичних цінностей України та дбайливого ставлення до навколишнього середовища. Важливим є постійне утвердження поваги до принципів загальнолюдської моралі, таких як правда, справедливість, патріотизм, доброта, стриманість та працелюбність. Формування свідомого ставлення до навчання та розуміння важливості освіти в житті людини також є одним із ключових завдань. [12]

Виховна робота також передбачає допомогу у становленні органів класного самоврядування та сприяння розвитку їхньої самостійності, а також формування в учнів навичок конструктивного вирішення конфліктних ситуацій. Одним із важливих напрямів є запобігання вживанню алкоголю, наркотиків та інших шкідливих звичок, а також пропаганда здорового способу життя [17].

Крім того, виховна робота має на меті формувати в дітей кращі людські якості, такі як товариськість, взаємодопомога, порядність і доброта, виховувати любов до рідної землі, традицій та звичаїв, розвивати вроджені здібності дітей та їхню творчу активність, а також виховувати прагнення до знань. Важливим є проведення роботи з попередження негативних проявів поведінки та шкідливих звичок, постійна підтримка зв'язку з батьками для координації виховного процесу, робота над згуртуванням дитячого колективу та виробленням навичок культурної поведінки, а також систематичне проведення індивідуальної роботи з учнями.

Мета виховної роботи також полягає у формуванні всебічно розвиненої цілісної особистості з патріотичною позицією та здатністю до критичного мислення, а також у вихованні морально-етичних цінностей учнів. Педагогічний колектив школи ставить перед собою завдання створення

належного освітнього середовища для розвитку здорової дитини, оволодіння навичками безпечного життя і здорової поведінки, формування в учнів свідомого ставлення не лише до власного життя і здоров'я, а й до оточуючих. Кінцевою метою є виховання патріота, інноватора, життєво компетентної особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності й трудової діяльності.

Принцип зв'язку виховання з життям передбачає, що виховна діяльність закладу освіти має спонукати учнів до участі в житті суспільства вже під час навчання, готуючи їх до подальшої діяльності. Для цього використовуються краєзнавчий матеріал, систематичне ознайомлення з суспільно-політичними подіями та залучення до громадсько корисної роботи.

Виховна система школи також базується на принципах гуманізації і демократизації виховного процесу, що передбачає ставлення до учня як до особистості та створення атмосфери довіри й співробітництва. Принцип зв'язку виховання з реальним життям спрямований на формування в учнів знань, умінь та навичок, корисних у майбутньому житті. Виховання особистості в колективі в ході спільної діяльності сприяє навчанню соціальних норм та розвитку комунікативних навичок.

Нова українська школа передбачає виховання на загальнолюдських цінностях та патріотизмі, спільну розробку виховних програм з батьками та заохочення дитячої ініціативи. Важливим є прищеплення цінностей гуманізму через конкретні дії, виховання відповідальності, поваги до гідності, прав і свобод людини, екологічної культури, доброти, милосердя та толерантності, а також створення атмосфери свободи, довіри та безпеки.

В закладах загальної середньої освіти використовується широкий спектр форм та методів виховної роботи, які класифікуються за різними критеріями. За кількістю охоплених школярів виділяють індивідуальні, мікрогрупові, групові (колективні) та масові форми. Індивідуальні форми включають бесіди,

консультації, роботу над проектами, позакласне читання, колекціонування, заняття музикою та малюванням. Групові форми охоплюють класні години, тренінги, етичні бесіди, дискусії, брейн-ринги, гуртки та клуби. До масових форм належать тематичні вечори, ранки, усні журнали, конкурси, фестивалі, походи та збори.

За змістом виховна робота може включати інформаційні повідомлення, класні години, круглі столи, диспути, усні журнали, колективні творчі справи, брейн-ринги, конкурси, читацькі конференції, гуртки, тематичні вечори, дискотеки, тижні науки і культури, свята народного календаря, клуби за інтересами тощо. [13]

Для учнів 1-4 класів пріоритетними є активні методи, спрямовані на самостійний пошук істини та формування критичного мислення, ініціативи і творчості, такі як ситуаційно-рольові, сюжетно-рольові ігри, ігри-драматизації, інсценування, ігри-бесіди, ігри-мандрівки, виховні години, бесіди, курси за вибором, музично-казкові ігри, сторітеллінг, міні-тренінги, усні журнали, ігри на групову взаємодію, родинні свята, етичні ігри, вправи та метод незакінчених речень.

Для учнів 5-9 класів рекомендуються відверті розмови, тренінги, ігри-експрес, рольові ігри, вікторини, веселі старти та естафети, колективні творчі справи, проекти, колективне ігрове спілкування, походи, спартакіади, турніри, ігри-анкети, колажі, ігрові програми, пошукові ігри та екологічні стежки.

Методи виховання поділяються на методи формування свідомості особистості (освічення, навіювання, переконання, позитивний приклад), методи організації діяльності та формування поведінки (педагогічна вимога, привчання, вправи, доручення, створення виховуючих ситуацій, суспільна думка колективу, колективні творчі справи, метод гри), методи стимулювання поведінки та діяльності (змагання, заохочення, покарання) та методи контролю, самоконтролю та самооцінки (контроль, самоаналіз, самопереконання).

До вербальних методів належать пояснення, роз'яснення, бесіди та умовляння. Інтерактивні методи включають дискусії та обговорення. Рефлексивні методи передбачають рефлексивно-експліцитний метод та використання асоціацій. Ігрові методи включають сюжетно-рольові, розвивальні та ділові ігри. Практичні методи охоплюють колективні творчі справи, проекти, творчі вправи та ціннісні дилеми. Також використовуються наочні методи (наприклад, виставки) [9].

Функції форм виховної роботи включають організаторську (відображення логіки дій), регулюючу (регулювання відносин) та інформативну (передача знань та організація досвіду).

Виховна робота є невід'ємною складовою навчального процесу в сучасній школі. Єдність навчання, виховання та розвитку учнів забезпечується спільними зусиллями всіх учасників освітнього процесу. Позакласна діяльність також є невід'ємною частиною навчального процесу, дозволяючи учням розвивати навички, які не завжди можна отримати на звичайних уроках, розширюючи їхній кругозір та допомагаючи сформувати індивідуальні інтереси.

Позакласна діяльність сприяє всебічному розвитку особистості, допомагаючи учням розвивати творчі здібності, спортивні навички, командну роботу та лідерські якості. Взаємодія в групах, участь у спільних проектах та організація заходів сприяють розвитку соціальних навичок, комунікативних умінь, відповідальності та самостійності. Поєднання позакласної діяльності та навчання є важливим аспектом для збереження балансу в житті учнів.

Позаурочна діяльність розглядається як одна з головних ланок безперервної освіти в системі виховання всебічно розвиненої особистості, найповнішого розкриття її задатків і нахилів, створення умов для розвитку й підтримання талантів. Вона дає змогу учням виступати в нових соціальних ампулах, займати ролі, які відрізняються від ролі учня, задовольняючи потреби в самоперевірці та самооцінюванні. Позакласна робота розширює й поглиблює знання, отримані на уроці, зміцнює набуті навички та вміння, розвиває

здібності учнів, задовольняє їхні різнобічні інтереси, формує самостійність та організовує практичну суспільно корисну діяльність. У позаурочній роботі реалізується загальна мета і завдання процесу виховання.

Педагогічна взаємодія є основним системоутворюючим елементом виховного процесу. У позаурочній діяльності учень не просто відтворює засвоєне, а розвиває, доповнює знання та навички, вдосконалює їх. Позаурочна діяльність спрямована на виховання вільної особистості, сприяє формуванню почуття власної винятковості під час пошуків і створення творчих ідей.

Позакласна робота є складовою частиною навчально-виховного процесу в школі, однією з форм організації вільного часу учнів, а також сукупністю різних видів діяльності, що володіють широкими можливостями позитивного впливу на учнів і є самостійною сферою навчально-виховної роботи вчителя, яка здійснюється у взаємозв'язку з роботою на уроках. Правильно організована позакласна робота має величезне освітнє і виховне значення, наближаючи навчання й виховання до життя, спрощуючи особистий підхід до учнів та створюючи сприятливі умови для розвитку їхньої самостійності. Принцип єдності урочної та позаурочної роботи є найважливішим принципом організації навчально-виховного процесу. Успішна позакласна виховна робота починається на уроках. Головна особливість позаурочного виховного процесу полягає у взаємній співтворчості педагогів і дітей, їхній дружбі та духовній спільності. Позакласна робота викликає певний емоційний настрій, підвищує мотивацію навчання, полегшує досягнення цілей навчання та підвищує рівень практичних навичок. Вона також сприяє розв'язанню важливого завдання вибору учнями професії та підготовки до неї. [10]

Місце та роль виховної роботи в загальній середній освіті України визначаються широким спектром нормативно-правових документів. Основними з них є Конституція України, Закони України «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту», Конвенція про права дитини, Національна доктрина розвитку освіти, а також профільні стратегії та концепції у сфері виховання [13].

Закон України «Про повну загальну середню освіту» (стаття 15) безпосередньо визначає виховний процес як невід'ємну складову освітнього процесу та встановлює загальні засади його організації, включаючи цінності, на яких він має ґрунтуватися. Закон України «Про освіту» також містить положення, що стосуються виховання, визначаючи його як одну з основних цілей освіти [18].

Конвенція про права дитини є міжнародним документом, який встановлює стандарти прав дитини, включаючи право на освіту, що має бути спрямована на всебічний розвиток особистості дитини, її повагу до прав людини та основних свобод [11].

Національна доктрина розвитку освіти визначає стратегічні напрями розвитку освіти в Україні на певний період, включаючи завдання у сфері виховання [13].

Існують також численні підзаконні акти, такі як постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства освіти і науки України, листи та методичні рекомендації, які деталізують організацію виховного процесу в закладах освіти. Серед них можна виділити Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти, Основні орієнтири виховання учнів 1-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів України, Стратегію національно-патріотичного виховання, Концепцію національно-патріотичного виховання в системі освіти України, Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі та інші [16].

Ці документи визначають цілі, завдання, принципи, форми та методи виховної роботи, а також встановлюють вимоги до організації виховного процесу в закладах загальної середньої освіти. Вони охоплюють різні аспекти виховання, включаючи патріотичне, громадянське, моральне, правове, екологічне, художньо-естетичне та фізичне виховання, а також профілактику негативних явищ серед учнів.

Виховна робота має надзвичайно важливе значення для всебічного розвитку учнів, адже вона спрямована не лише на передачу знань, але й на формування особистості громадянина, патріота, моральної та духовно багатой людини. Вона сприяє розвитку соціальної активності, відповідальності, формуванню громадянської позиції та стійкої ціннісної системи, що дозволяє учням брати участь у творенні держави та захисті її національних інтересів.

Виховна робота є ключовим фактором у найповнішому розкритті задатків і нахилів учнів, створенні умов для розвитку їхніх талантів у різних галузях. Вона надає учням можливість вибору діяльності за інтересами, що сприяє прояву їхніх природних здібностей, задовольняє потреби в самоперевірці та самооцінюванні. Вільний час, організований у рамках виховної роботи, сприяє розширенню світогляду, самостійному творчому пошуку та поглибленню емоційного сприйняття життя. [14]

Виховна робота сприяє розвитку мислення молодших школярів, виховує повагу до праці та почуття відповідальності, дисциплінованість, ініціативність та творчість. Вона відіграє важливу роль у вихованні духовності й моральності, задоволенні різнобічних інтересів, стимулюванні розвитку творчої обдарованості й індивідуальності, а також залученні дитини до загальнолюдської гуманітарної культури.

Формування патріотизму, відповідальності за долю нації, поваги до державних символів, збереження культурно-історичних традицій, формування національної свідомості та людської гідності, любові до рідної землі та народу – все це є результатом ефективної виховної роботи. Вона також сприяє розвитку фізичного, психічного та духовного здоров'я учнів, задоволенню їхніх естетичних та культурних потреб, вихованню здатності протидіяти аморальності та правопорушенням.

Виховна робота допомагає розширити й поглибити знання, набуті під час навчання, сформуванню наукового світогляду, розвинути вміння і навички самоосвіти, виявити та розвинути індивідуальні творчі здібності й нахили, організувати дозвілля школярів та поширити виховний вплив у різних

напрямах. Вона сприяє профілактиці шкідливих звичок та протиправної поведінки, створенню безпечного та підтримувального середовища в закладах освіти, запобіганню суїцидальним проявам і нахилам, а також наданню психолого-педагогічної допомоги учням.

Виховна робота спрямована на формування основ світогляду, пізнавальної активності, культури розумової праці, вміння самостійно здобувати знання, навичок самоврядування, соціальної активності, правової культури, підготовки до свідомого вибору професії, залучення до екологічної діяльності, формування естетичної культури та утвердження здорового способу життя. Вона сприяє вихованню поваги до прав і свобод особистості, почуття власної гідності, справедливості, формуванню навичок впевненої та правомірної поведінки, здатності самостійно приймати рішення та виявленню обдарованих школярів.

В українських школах існує багато прикладів успішних практик виховної роботи, які сприяють активному залученню учнів та реалізації їхніх життєвих планів. Однією з таких практик є активне використання проєктної діяльності (приклади проєктів наведені в таблиці 1.1).

Важливим є залучення активу та всіх членів колективу до організації виховних годин, фокусування заходів на конкретних темах з визначеними завданнями, ретельне планування та написання сценаріїв виховних заходів. Організація походів та екскурсій на підприємства, до творчих спілок та інших освітніх установ з метою професійної орієнтації та трудового виховання, а також залучення батьків до таких екскурсій є ефективною практикою. Залучення учнів до хорів, оркестрів та студій художнього читання, проведення літературно-мистецьких конференцій, індивідуальні бесіди з учнями та батьківські збори, спрямовані на допомогу учням у навчанні, також є важливими елементами успішної виховної роботи.

Приклади успішних проєктів виховної роботи в українських школах

Назва проєкту	Основні напрями діяльності
«Я громадянин та патріот Батьківщини». Формування національно-культурної громадянської ідентичності, національно-патріотичного світогляду, готовності до захисту України.	Проведення тематичних заходів, зустрічей з ветеранами, вивчення історії та культури України, волонтерська діяльність.
«Школа – без булінгу, сім'я без насильства». Формування правових знань, толерантності, запобігання булінгу та насильству.	Проведення тренінгів, бесід, рольових ігор, створення шкільних служб порозуміння, співпраця з правоохоронними органами.
«Школа лідера». Забезпечення професійного зростання дітей-лідерів, координаторів органів самоврядування.	Проведення навчальних семінарів, тренінгів з лідерства, організація учнівського самоврядування, залучення до прийняття рішень у школі.

Практична підготовка майбутніх учителів початкових класів до проведення позакласної виховної роботи, ознайомлення їх з планом виховної роботи школи та залучення до планування й обговорення виховних заходів сприяють підвищенню якості виховного процесу. Важливою є також наявність чітких цілей виховних заходів, забезпечення дисципліни, емоційне розкриття теми та ефективне використання наочності. [4]

Виховна робота є фундаментальною складовою системи загальної середньої освіти України, що визначається законодавством та спрямована на формування всебічно розвиненої особистості, патріота, громадянина з високими моральними якостями. Її ключовими цілями є формування ціннісного ставлення до світу та розвиток соціальної компетентності учнів. Реалізація цих цілей здійснюється на основі широкого спектру принципів, що

охоплюють цілеспрямованість, зв'язок з життям, єдність свідомості та поведінки, виховання в праці, комплексність, гуманізацію та демократизацію.

В закладах освіти застосовуються різноманітні форми та методи виховної роботи, що враховують вікові особливості учнів та спрямовані на їхній всебічний розвиток. Важливим є тісний взаємозв'язок виховної роботи з навчанням та позакласною діяльністю, що забезпечує цілісний освітній процес. Нормативно-правова база України визначає чітке місце та роль виховної роботи, підкреслюючи її державну важливість.

Значення виховної роботи для всебічного розвитку учнів є незаперечним, адже вона сприяє не лише інтелектуальному, але й моральному, громадянському, фізичному та творчому зростанню особистості. Успішні практики виховної роботи в українських школах, такі як проєктна діяльність та інформатизація освітнього процесу, свідчать про постійний пошук ефективних підходів до формування майбутнього покоління відповідальних та свідомих громадян. Виховна робота, таким чином, є не просто допоміжною функцією школи, а життєво необхідним елементом, що визначає якість освіти та майбутнє українського суспільства.

1.2 Сучасні технології виховання: класифікація, характеристики, принципи та аналіз науково-педагогічної літератури з проблеми впровадження новітніх технологій у виховну діяльність

У сучасному світі, що характеризується стрімким розвитком цифрових технологій, питання впровадження новітніх технологій у виховну діяльність закладів загальної середньої освіти набуває особливої актуальності. Еволюція цифрового середовища та зростаюча потреба у підготовці учнів до життя в технологічно розвиненому майбутньому зумовлюють необхідність систематичного та науково обґрунтованого підходу до розуміння та ефективного застосування цих технологій.

Сучасні технології у контексті освіти охоплюють цифрові інструменти, програмне забезпечення та онлайн-ресурси, що з'явилися та розвивалися протягом останніх десятиліть, пропонуючи нові можливості для освітньої взаємодії та доставки контенту. Ці технології характеризуються своєю динамічністю, інтерактивністю та здатністю до адаптації до потреб користувачів.

Інноваційні технології є підмножиною сучасних технологій, що представляють собою нові підходи або значні досягнення в освітній практиці, часто характеризуються своїм потенціалом для підвищення залученості, персоналізації та ефективності. Зміни є причиною інновацій, і особлива увага приділяється оволодінню технологіями соціалізації. Впровадження інноваційних технологій у навчальний процес може значно покращити розуміння учнів та їх залученість до навчального матеріалу. Інноваційні практики є різноманітними за своєю природою та спрямовані на різні дисципліни та рівні обов'язкової освіти. Інноваційний підхід до освіти передбачає процеси вдосконалення педагогічних технологій, набору методів, прийомів та засобів навчання. Сучасна педагогіка характеризується зсувом у бік особистісно орієнтованих та персоналізованих підходів до виховання, де індивідуальні потреби та особливості учнів є пріоритетними. Суть та особливості особистісно орієнтованого навчання і виховання є ключовими аспектами сучасної освіти. Педагогічні відносини будуються на принципах гуманізації та демократизації, де учень виступає суб'єктом навчальної діяльності. В основу сучасних технологій покладено саме особистісно орієнтований підхід.

Зростає наголос на розвитку цілісного добробуту учнів, що охоплює когнітивні, соціальні, емоційні та фізичні аспекти. Цілісний розвиток у школах передбачає всебічне виховання всіх аспектів життя людини для досягнення гармонійного та збалансованого зростання. Конструктивістські теорії навчання відіграють важливу роль у формуванні сучасних виховних практик, наголошуючи на активному навчанні, співпраці та побудові знань і цінностей

через досвід. Важливість розвитку критичного мислення, креативності та навичок розв'язання проблем також визнається ключовими цілями сучасного виховання. [19]

Сучасна педагогіка відходить від традиційних, дидактичних моделей виховання, визнаючи складність індивідуального розвитку та необхідність багатогранних підходів, що надають учням можливість стати активними учасниками власного зростання.

Технології, спрямовані на когнітивний розвиток, включають освітні програми для вдосконалення навичок, симуляції та онлайн-платформи для навчання. Ці інструменти допомагають учням засвоювати знання, розвивати розумові операції та застосовувати отримані навички на практиці, спрямовані на соціальний та емоційний розвиток, охоплюють спільні онлайн-інструменти, програми соціально-емоційного навчання, інтегровані з технологіями, та віртуальні середовища для рольових ігор. Ці технології сприяють розвитку комунікативних навичок, емпатії, саморегуляції та вміння працювати в команді.

Технології, спрямовані на формування ціннісних орієнтацій та громадянської освіти, включають цифрове сторітелінг для дослідження етичних дилем та онлайн-ресурси для вивчення національної історії та культури. Завдяки цим інструментам учні можуть глибше розуміти моральні норми, громадянські цінності та патріотизм, спрямовані на профілактику негативних явищ, включають онлайн-платформи для повідомлення про булінг, цифрові ресурси для пропаганди здорового способу життя та інструменти на основі штучного інтелекту для виявлення учнів групи ризику. Ці технології допомагають створювати безпечне та сприятливе освітнє середовище.

За рівнем інтеграції технологій: повністю дистанційне онлайн-навчання: Навчання, що відбувається виключно через інтернет без особистої взаємодії, змішане навчання (або гібридне навчання): підхід, що поєднує традиційне навчання в класі з онлайн-навчальними заходами. Дослідження показують, що

змішане навчання дає найкращі результати, навчання з використанням технологій: застосування технологій для підтримки та покращення традиційного навчання в класі (наприклад, інтерактивні дошки, планшети в класі).

За типом взаємодії: синхронне навчання: Взаємодія в реальному часі (наприклад, відеоконференції в прямому ефір, віртуальні класи). Асинхронне навчання: Самостійне навчання у власному темпі (наприклад, онлайн-модулі, попередньо записані відео, дискусійні форуми). Інтерактивне навчання: Заходи, що вимагають активної участі (наприклад, гейміфіковані платформи, симуляції, віртуальні екскурсії). [5]

За конкретними технологіями:

- Системи управління навчанням (LMS).
- Освітні програми.
- Віртуальна та доповнена реальність (VR/AR).
- Інструменти на основі штучного інтелекту (AI).
- Інтерактивні дошки.
- Інструменти для відеоконференцій.
- Інструменти для цифрового сторітелінгу.
- Платформи для гейміфікації.
- Платформи соціальних мереж.

Сучасні технології виховання характеризуються високим рівнем інтерактивності, що дозволяє учням активно взаємодіяти з навчальним матеріалом та отримувати зворотний зв'язок. Багато платформ та інструментів забезпечують персоналізацію навчального процесу, адаптуючись до індивідуальних потреб та темпу навчання кожного учня. Доступність онлайн-ресурсів та цифрових інструментів розширює можливості отримання освітніх матеріалів та доступу до навчання для більшої кількості учнів. Інтеграція різних форматів медіа, таких як текст, аудіо, відео та зображення, забезпечує мультимедійність навчання, що сприяє кращому засвоєнню інформації. Технології також підтримують колаборативність, надаючи інструменти для

спільної роботи та взаємодії між учнями. Завдяки імерсивності, технології віртуальної та доповненої реальності створюють захоплюючі та реалістичні навчальні досвіди. Інструменти на основі штучного інтелекту забезпечують автоматизацію рутинних завдань, таких як оцінювання та планування уроків [20].

Ці характеристики підкреслюють потенціал сучасних технологій для трансформації виховного процесу, роблячи його більш залучаючим, індивідуалізованим та ефективним. Однак, важливо враховувати і потенційні недоліки, такі як надмірна залежність та відволікання.

В основі використання сучасних технологій виховання лежать певні принципи, що забезпечують їх ефективне та відповідальне застосування. Педагогічна доцільність є ключовим принципом, згідно з яким використання технологій повинно бути обумовлене чіткими навчальними цілями та покращувати навчальний досвід, а не бути самоціллю. Принципи якісного навчання завжди повинні керувати інтеграцією технологій. Орієнтація на учня передбачає, що технології повинні враховувати різноманітні стилі навчання та потреби учнів, сприяючи активному та самостійному навчанню. Важливим є заохочення співпраці та взаємодії між учнями, а також між учнями та вчителями. Розвиток критичного мислення та цифрової грамотності є ще одним важливим принципом, згідно з яким учні повинні вміти оцінювати цифрову інформацію та використовувати технології відповідально. Забезпечення безпеки та етики в онлайн-середовищі, включаючи захист даних учнів та етичне використання технологій, є обов'язковим. Для ефективної інтеграції технологій необхідний постійний професійний розвиток педагогів, що включає навчання та підтримку. Технології повинні бути гнучкими та адаптивними до різних навчальних контекстів та потреб. Важливим є також оцінювання та моніторинг впливу інтеграції технологій на результати навчання.

Ці принципи створюють основу для ефективного та відповідального впровадження сучасних технологій у виховний процес, гарантуючи, що

технології служать інструментом для покращення, а не заміни, якісних педагогічних практик. [21]

Українські науковці активно досліджують питання застосування сучасних технологій у виховній роботі. Класифікації педагогічних технологій розглядаються у працях, де пропонуються різні критерії, такі як рівень застосування, провідний чинник психічного розвитку, філософська основа та ставлення до дитини. Особлива увага приділяється використанню інтерактивних методів у вихованні, що сприяють активній участі учнів у виховному процесі та розвитку їх самостійності. Роль інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освіті також є предметом дослідження, зокрема їх вплив на підготовку майбутніх фахівців та впровадження інноваційних методик навчання. Принципи інтеграції технологій у виховний процес розглядаються в контексті формування національно-патріотичних рис, виховання в цифровому просторі та профільного технологічного навчання старшокласників. Моделі інтеграції технологій включають модульні блоки навчання та акцент на оволодінні технологіями соціалізації. У контексті національних цінностей підкреслюється важливість здоров'язбереження та формування високих моральних якостей. Збереження культурних цінностей та національної ідентичності в цифровому просторі також є важливим аспектом досліджень [22].

Зарубіжна науково-педагогічна література пропонує широкий спектр досліджень щодо інтеграції технологій в освіту та виховання. Поширеними темами є вплив технологій на залученість учнів та персоналізацію навчання. Детально аналізуються переваги та обмеження конкретних технологій, таких як штучний інтелект (AI) та віртуальна реальність (VR). Принципи ефективної інтеграції технологій в освіту розглядаються у багатьох працях. Обговорюються також виклики та можливості, пов'язані з впровадженням технологій в освітнє середовище. Особлива увага приділяється необхідності педагогічного обґрунтування використання технологій та потенційним негативним наслідкам надмірного використання технологій [1].

Аналіз дозволяє виділити кілька основних підходів, концепцій та моделей використання сучасних технологій у вихованні. Серед поширених підходів – змішане навчання, гейміфікація та проєктне навчання з використанням технологій. Ключовими концепціями є цифрова громадянськість та соціально-емоційне навчання. Однією з відомих моделей є ТРАСК (технологічні, педагогічні та предметні знання). Теоретичною основою цих підходів є різні педагогічні теорії, включаючи конструктивізм, біхевіоризм та когнітивізм [2].

Технології надають унікальні можливості для залучення старшокласників до змісту та досвіду, пов'язаних із ціннісними орієнтаціями. Цифрові ресурси можуть бути використані для обговорення етичних дилем, віртуальні екскурсії можуть сприяти розвитку емпатії, а онлайн-проєкти громадянської активності можуть формувати відповідальність. Дослідження показують, що інтеграція ІКТ у поєднанні з сучасними виховними технологіями сприяє формуванню патріотизму та національно-патріотичних рис. Використання сучасних технологій у патріотичному вихованні також розглядається як ефективний засіб впливу на формування ціннісних орієнтацій. Важливо, однак, враховувати як позитивний, так і потенційний негативний вплив технологій на формування цінностей, тому ретельний відбір цифрових ресурсів та фасилітовані дискусії є надзвичайно важливими.

Такі технології, як спільні онлайн-інструменти, відеоконференції та платформи соціальних мереж, можуть впливати на розвиток комунікації, командної роботи, емпатії та інших соціальних навичок старшокласників. Дослідження показують, що використання мультимедійних технологій може бути ефективним для навчання соціальних навичок. Водночас, надмірне використання технологій може призвести до зменшення особистого спілкування та втрати невербальних сигналів комунікації. Важливо знайти баланс між онлайн- та офлайн-взаємодією для забезпечення цілісного розвитку соціальних навичок. Педагогам слід пам'ятати про потенціал як з'єднання, так і ізоляції, які можуть нести технології.

Цифрові ресурси, онлайн-платформи та мультимедійні інструменти можуть бути використані для сприяння патріотизму, національної ідентичності та розуміння національної історії та культури. Віртуальні екскурсії історичними місцями, онлайн-дискусії про національні цінності та створення цифрових проєктів, пов'язаних з українською спадщиною, є прикладами такого використання. Дослідження свідчать про позитивний вплив інтеграції технологій та цифрових ресурсів на формування патріотичних почуттів та громадянської активності. Технології можуть надати захоплюючі та доступні способи для учнів дізнатися про свою національну ідентичність та спадщину, потенційно зміцнюючи почуття патріотизму.

Технології можуть бути використані для вирішення таких проблем, як булінг (включаючи кібербулінг), зловживання психоактивними речовинами, ризикована поведінка в Інтернеті та інші негативні явища серед старшокласників. Це може включати онлайн-системи повідомлень, освітні ресурси з цифрової безпеки або віртуальні консультаційні послуги. Дослідження показують, що хоча технології можуть бути платформою для негативних явищ, таких як кібербулінг, вони також можуть використовуватися для профілактики через освітні ресурси та механізми звітності. Педагогам необхідно усвідомлювати подвійну роль технологій у цій сфері для впровадження ефективних стратегій. Аналіз літератури виявляє кілька ключових тенденцій у використанні технологій для виховання в закладах загальної середньої освіти. Спостерігається зростаюче впровадження інструментів на основі штучного інтелекту (AI) для персоналізації та підтримки навчання, а також розширення використання віртуальної та доповненої реальності (VR/AR) для створення імерсивних навчальних досвідів. Моделі змішаного навчання продовжують еволюціонувати, а увага до цифрової громадянськості та добробуту в цифровому середовищі зростає. Основні тенденції включають персоналізоване навчання, онлайн-інструменти для співпраці, VR-додатки та AI.

Перспективи використання технологій у цій галузі є значними, враховуючи постійний розвиток технологій та еволюцію педагогічних підходів. Можливе подальше впровадження персоналізованих навчальних траєкторій на основі AI, інтеграція тактильних технологій для більш глибоких імерсивних досвідів, а також розробка більш складних інструментів для соціально-емоційного навчання та підтримки психічного здоров'я. AI має значний потенціал для розширення можливостей навчання учнів.

Результати аналізу мають важливе практичне значення для вчителів та інших педагогічних працівників, залучених до виховної діяльності в закладах загальної середньої освіти. Педагоги можуть ефективно інтегрувати сучасні технології у свою роботу, керуючись принципами та кращими практиками, виявленими в літературі. Це включає рекомендації щодо вибору відповідних технологій, розробки захоплюючих навчальних досвідів, сприяння співпраці між учнями, вирішення питань безпеки та етики, а також оцінки впливу використання технологій. Важливим є постійний професійний розвиток педагогів для формування їх технологічних педагогічних знань (TPACK). Необхідний збалансований підхід, що використовує переваги технологій, одночасно пом'якшуючи потенційні ризики [3].

Аналіз показав значний потенціал сучасних технологій для покращення різних аспектів виховного процесу в ЗЗСО, включаючи формування ціннісних орієнтацій, розвиток соціальних навичок, патріотичне виховання та профілактику негативних явищ. Однак, ефективне використання цих технологій вимагає ретельного обґрунтування, дотримання педагогічних принципів та постійного професійного розвитку педагогів. У кінцевому підсумку, продуманий та науково обґрунтований підхід до інтеграції технологій є важливим для максимізації їхніх переваг для учнів українських середніх шкіл.

Висновки до 1 розділу

Перший розділ роботи є важливим підготовчим етапом, який обґрунтовує актуальність та теоретичну значущість дослідження використання сучасних технологій у виховній роботі. Чітко визначено місце виховної роботи в системі загальної середньої освіти України, окреслює її ключові завдання та цінності. Аналіз законодавчої бази та науково-педагогічної літератури підкреслює потенціал сучасних технологій для оптимізації виховного процесу, водночас наголошуючи на необхідності науково обґрунтованого та педагогічно виваженого підходу до їхньої інтеграції. Розділ створює міцну теоретичну основу для подальшого розгляду класифікації сучасних технологій, їхніх характеристик та принципів використання у виховній діяльності, а також для розробки практичних рекомендацій для педагогів.

Виховна робота є невід'ємною складовою освітнього процесу в Україні. Це положення чітко закріплено на законодавчому рівні Законом України «Про повну загальну середню освіту». Виховання розглядається не як окремий елемент, а як органічно інтегрована частина процесу здобуття освіти.

Виховна робота спрямована на формування особистості учня, його ціннісних орієнтацій та соціальної поведінки. На відміну від ширшого поняття загальної середньої освіти, виховна робота має чітко окреслену мету, пов'язану з особистісним розвитком учнів.

Виховний процес в закладах освіти базується на фундаментальних цінностях трьох рівнів: загальнолюдських, культурних цінностях Українського народу та цінностях громадянського (вільного демократичного) суспільства. Такий трирівневий підхід підкреслює важливість поєднання універсальних моральних принципів з національною ідентичністю та громадянською відповідальністю в умовах демократії.

Розділ підкреслює практичне значення дослідження для педагогічних працівників. Розуміння теоретичних засад використання сучасних технологій у вихованні допоможе вчителям ефективно інтегрувати ці технології у свою

практику, керуючись науково обґрунтованими принципами та передовим досвідом.

Ефективне використання сучасних технологій у виховній роботі передбачає:

- Ретельний вибір відповідних технологій.
- Розробку захоплюючих навчальних досвідів.
- Сприяння співпраці між учнями.
- Вирішення питань безпеки та етики.
- Оцінку впливу використання технологій.

Ключовим фактором успішної інтеграції технологій є постійний професійний розвиток педагогів у сфері технологічних педагогічних знань (ТРАСК).

Необхідний збалансований підхід до використання технологій, який би максимально використовував їхні переваги, одночасно мінімізуючи потенційні ризики.

Аналіз науково-педагогічної літератури показав значний потенціал сучасних технологій для покращення різних аспектів виховного процесу, включаючи формування цінностей, розвиток соціальних навичок, патріотичне виховання та профілактику негативних явищ.

Реалізація цього потенціалу вимагає: ретельного обґрунтування, дотримання педагогічних принципів та безперервного професійного зростання педагогів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗЗСО

2.1. Особливості організації виховного процесу в ЗЗСО (на прикладі КЗ «Харківський ліцей № 144 Харківської міської ради»)

Організація освітнього процесу в сучасній школі є складним та багатогранним явищем, що охоплює не лише академічне навчання, але й виховання учнів. Виховання розглядається як цілеспрямований процес формування особистості, розвитку її моральних, етичних, соціальних, громадянських та особистісних якостей. У контексті української загальної середньої освіти особлива увага приділяється гармонійному розвитку дитини, формуванню її ціннісних орієнтацій та підготовці до самостійного життя в суспільстві. Комунальний заклад “Харківський ліцей № 144 Харківської міської ради” є одним із навчальних закладів, на прикладі якого можна дослідити особливості організації виховного процесу. Метою є аналіз характерних рис організації виховного процесу в зазначеному ліцеї на основі публічно доступної інформації. Методологія дослідження включає аналіз офіційного вебсайту ліцею, його статуту, річного плану роботи, освітніх програм та будь-якої доступної зовнішньої інформації.

Зокрема, згідно з рейтингами, сформованими за результатами національного мультипредметного тесту, ліцей демонструє високі показники академічної успішності, посідаючи 14-те місце серед 167 шкіл Харкова у 2024 році та 17-те місце у загальному рейтингу шкіл Харкова. Така позиція може свідчити про загальну спрямованість навчального закладу на досягнення високих стандартів освіти, що потенційно створює сприятливе середовище і для виховних ініціатив. Наявність високих академічних результатів може бути пов’язана зі створенням у ліцеї позитивної та орієнтованої на успіх шкільної

культури, що, своєю чергою, може позитивно впливати на залучення учнів до різноманітних виховних заходів.

Згадки про лицей у різних джерелах також свідчать про активну участь його учнів та педагогів у різноманітних конкурсах та проектах. Так, випускниця лицю стала бронзовою призеркою 55-ї Міжнародної хімічної олімпіади. Крім того, вчительку хімії лицю було відзначено державною премією Президента України та присвоєно почесне звання «Заслужений вчитель України». Учень лицю брав участь у науково-дослідницькій роботі в Малій академії наук. Ці досягнення вказують на те, що в лицей приділяється увага розвитку талантів учнів та їхній позакласній діяльності, що є важливими аспектами виховного процесу. Участь у змаганнях та наукових проектах сприяє розвитку критичного мислення, навичок розв'язання проблем, командної роботи та почуття досягнення, що є важливими складовими особистісного та соціального розвитку учнів. Визнання педагогів також може свідчити про високий рівень професіоналізму та сприятливу освітню атмосферу в закладі.

Виховна робота у лицей є системною та охоплює весь педагогічний процес, включаючи навчання, позаурочне життя, різноманітну діяльність та спілкування, яка надає певне уявлення про підходи та напрями виховної діяльності закладу. Лицей реалізує цільові програми виховної роботи, серед яких: «Здоров'я», патріотичне виховання, «Самопізнання і саморозвиток», «Культура особистості», екологічне виховання. Ці програми спрямовані на формування різноманітних ставлень учнів: до Батьківщини та її історії, до праці та навчання, до природи, до мистецтва та літератури, до дозвілля та вільного часу, до людини та колективу, до людей іншої національності, до самого себе. Засобами виховання визначено працю, навчання, спілкування, слово, мистецтво та елементи соціального середовища. Також належать: «Шкільний офіцер поліції», «Всеукраїнський урок прав людини», «Матеріали щодо роботи з профілактики правопорушень та правового виховання серед неповнолітніх», «ПЛАН проведення Місячника правової освіти», «Бесіди з

запобігання всіх видів дитячого травматизму», «Національно-патріотичне виховання», «Оздоровлення», «Учнівське самоврядування, наші традиції», «Соціальний захист», «БЕЗПЕЧНИЙ ІНТЕРНЕТ», «Протидія БУЛІНГУ», «Профілактика домашнього насильства», «Дружина юних рятувальників-пожежних». Наявність цих підрозділів свідчить про широкий спектр напрямів виховної роботи, що охоплюють питання безпеки, правової освіти, національно-патріотичного виховання, здорового способу життя, соціального захисту та протидії негативним явищам.

“Національно-патріотичне виховання” містить приклади проведених заходів, таких як «Старий новий рік», «День Соборності України», «Місячник правової освіти», «Виставка малюнків "Діти України за МИР"», «Великодні фантазії», «Фотофлешмоб до Дня вишиванки "Я Україна"». Ці приклади демонструють конкретні форми роботи ліцею у сфері патріотичного виховання учнів через організацію тематичних заходів та акцій, спрямованих на формування громадянської позиції та національної свідомості.

У ліцеє зазначається, що формування етичних якостей випускників є однією з визначальних характеристик престижу закладу. Це свідчить про те, що ліцей усвідомлює важливість морального розвитку учнів і, ймовірно, вживає певних заходів для інтеграції виховного компонента в освітній процес. Також зазначається, що ліцей прагне забезпечити успішну соціалізацію учнів через максимальну реалізацію їхніх здібностей. Такий підхід передбачає, що виховання розглядається не як окремий напрям діяльності, а як невід’ємна частина цілісного освітнього процесу, спрямованого на всебічний розвиток особистості учня.

Участь учнів ліцею в наукових проектах, зокрема під керівництвом викладачів Харківського політехнічного інституту, також може розглядатися як форма інтеграції навчальної та виховної діяльності. Залучення учнів до дослідницької роботи сприяє розвитку їхньої самостійності, відповідальності, наполегливості та інших важливих особистісних якостей.

Заступник директора з виховної роботи, як правило, відповідає за організацію та координацію позакласної виховної діяльності, а класні керівники відіграють безпосередню роль у вихованні учнів у своїх класах. [15]

“Кабінет практичного психолога та соціального педагога”. Наявність такої служби свідчить про те, що в ліцеї приділяється увага психологічному та соціальному благополуччю учнів, що є важливим аспектом виховного процесу.

Також згадується про Telegram-канал для батьків, що свідчить про використання сучасних засобів комунікації з батьківською громадою.

2.2. Можливості впровадження сучасних технологій у виховну діяльність школи

Комунальний заклад “Харківський ліцей № 144 Харківської міської ради”, маючи багаторічну історію та прагнучи до забезпечення якісної освіти, знаходиться на етапі розгляду можливостей модернізації своїх освітніх практик. У сучасному світі, де технології стрімко розвиваються та проникають у всі сфери життя, їх інтеграція в освітній процес є не лише бажаною, але й необхідною умовою для підготовки учнів до викликів XXI століття. Ця робота має на меті дослідити потенціал та надати практичні рекомендації щодо впровадження сучасних технологій у виховну діяльність Харківського ліцею № 144, спираючись на світові та національні тенденції, аналіз конкретних цифрових інструментів, інтерактивних технологій, онлайн-ресурсів, а також вивчення питань кібербезпеки та досвіду успішних проєктів у схожих навчальних закладах. Метою цього дослідження є надання адміністрації та педагогічному колективу ліцею всебічного розуміння можливостей, які відкриває використання сучасних технологій, та розробка стратегії їх ефективного впровадження для покращення якості освіти та всебічного розвитку учнів.

У сучасному освітньому просторі спостерігається чітка тенденція до інтеграції технологій у навчальний процес. На світовому рівні все більшого поширення набуває персоналізоване навчання, що стало можливим завдяки адаптивним платформам та інструментам на основі штучного інтелекту. Ці технології дозволяють враховувати індивідуальні потреби та темп навчання кожного учня, забезпечуючи більш ефективне засвоєння знань. Онлайн-платформи та ресурси, а також їх поєднання з традиційними формами навчання у вигляді змішаного навчання, стають дедалі популярнішими, пропонуючи гнучкість та доступність освіти.

Особливе місце серед сучасних технологій займають імерсивні технології, такі як віртуальна (VR) та доповнена (AR) реальність. Вони відкривають нові можливості для створення захоплюючих та інтерактивних навчальних досвідів, сприяючи кращому розумінню складних концепцій. У світі зростає усвідомлення важливості розвитку цифрової грамотності та навичок як серед учнів, так і серед педагогів, що відображається у відповідних освітніх ініціативах. Крім того, спостерігається тенденція до використання аналізу даних для прийняття обґрунтованих рішень в освіті, що дозволяє оптимізувати навчальні програми та методики. Глобальні події, зокрема пандемія COVID-19 та війна в Україні, стали потужними каталізаторами для прискореного впровадження та інновацій в галузі освітніх технологій (EdTech), підкреслюючи їхню важливість для забезпечення безперервності та стійкості освітнього процесу. [8]

В Україні також активно розвивається сфера освітніх технологій, підтримувана як приватними ініціативами, так і значними державними програмами, спрямованими на цифровізацію освіти на всіх рівнях. Українська екосистема EdTech демонструє значне зростання, пропонуючи різноманітні рішення для різних освітніх потреб, включаючи онлайн-платформи для вивчення мов (наприклад, Preply, EnglishDom) та інтерактивні класні рішення (наприклад, EdPro). Державні ініціативи, такі як Diia.Education та Всеукраїнська школа онлайн, відіграють ключову роль у покращенні

електронного навчального середовища, зміцненні цифрової інфраструктури та підвищенні цифрової грамотності населення. Особлива увага приділяється розвитку цифрових компетентностей як серед вчителів, так і серед учнів, що відповідає європейським стандартам. Війна в Україні стала додатковим стимулом для прискорення цифрової трансформації, підкресливши необхідність забезпечення доступу до освіти для переміщених осіб та підтримки безперервності навчання за допомогою онлайн-платформ. В українських школах також знаходять застосування інтерактивні технології, наприклад, доповнена реальність у вивченні природничих наук.

Для покращення комунікації між учнями, вчителями та батьками в Харківському ліцеї № 144 можна використовувати широкий спектр цифрових інструментів та платформ. Одним із ключових елементів може стати впровадження системи управління навчанням (LMS), такої як Moodle, Canvas, Blackboard або Google Classroom. Ці платформи не лише забезпечують централізований доступ до навчальних матеріалів, але й мають вбудовані інструменти для спілкування, такі як оголошення, обмін повідомленнями та форуми для дискусій. [7]

Для ефективної комунікації між батьками та вчителями можна використовувати спеціалізовані додатки, наприклад, Remind, ClassDojo, Bloomz, ParentSquare або TalkingPoints. Ці додатки часто мають функції двостороннього обміну повідомленнями, оновлення щодо успішності учнів, шкільні календарі подій та можливість автоматичного перекладу повідомлень. Для спілкування учнів між собою та з вчителями можуть бути корисними такі платформи, як Arptegy Rooms або Remind, які пропонують безпечні та контрольовані простори для обміну повідомленнями та групових чатів. Крім того, загальнодоступні інструменти для обміну повідомленнями, такі як Gmail, Microsoft Teams, Viber, Telegram та WhatsApp, також можуть бути використані для шкільних комунікацій, проте потребують чітких правил використання в освітньому середовищі.

Впровадження добре підбраної LMS може стати ключовим кроком до централізації комунікації та створення структурованого навчального середовища для всіх учасників освітнього процесу. Використання спеціалізованих додатків для спілкування з батьками може значно підвищити їхню залученість та забезпечити своєчасне інформування про успіхи та події в житті школи. Створення безпечних та контрольованих платформ для спілкування учнів сприятиме продуктивній взаємодії та співпраці. Багато комунікаційних платформ пропонують функцію автоматичного перекладу, що може бути особливо цінним у різномовному освітньому середовищі, сприяючи інклюзивності та ефективному обміну інформацією.

Інтерактивні технології, зокрема віртуальна (VR) та доповнена (AR) реальність, мають значний потенціал для підвищення зацікавленості учнів у навчальному процесі. Віртуальна реальність може занурювати учнів у повністю комп'ютерно згенеровані світи, дозволяючи здійснювати віртуальні екскурсії до історичних місць або віддалених країн, проводити симуляції професій (наприклад, лікаря або науковця) та брати участь у рольових іграх для кращого розуміння різних точок зору. Доповнена реальність, у свою чергу, накладає комп'ютерно згенерований контент (зображення, текст, 3D-моделі) на реальний світ у режимі реального часу, сприяючи навчанню на основі дослідження та полегшуючи розуміння складних концепцій. Наприклад, AR може використовуватися для створення інтерактивних підручників або візуалізації 3D-форм. [1]

Дослідження показують, що імерсивне навчання за допомогою AR та VR може значно покращити когнітивну, поведінкову та емоційну залученість учнів, що призводить до глибшого розуміння та кращого запам'ятовування матеріалу. VR та AR також сприяють розвитку творчого та проблемно-орієнтованого мислення. Хоча вартість технологій VR та AR знижується, роблячи їх більш доступними, для успішного впровадження все ще необхідні навчання вчителів та технічна підтримка.

Інтеграція VR та AR може перетворити абстрактні концепції на відчутні та захоплюючі досвіди, задовольняючи різні стилі навчання та сприяючи глибшому зв'язку з предметом. У той час як традиційні методи навчання можуть мати труднощі з візуалізацією складних ідей, VR та AR надають конкретні, сенсорно насичені враження, що робить навчання більш незабутнім та ефективним для учнів. Однак для успішного використання VR та AR необхідне ретельне планування, інвестиції у відповідне обладнання та програмне забезпечення, і, що найважливіше, професійний розвиток вчителів для ефективної інтеграції цих технологій у свою педагогічну практику.

Інтернет надає безпрецедентний доступ до величезної кількості освітніх ресурсів, які можуть значно розширити навчальні матеріали та підтримати самостійне навчання учнів Харківського ліцею № 144. Онлайн-освітні платформи, такі як Khan Academy, Coursera, Udemy та OpenLearn, пропонують широкий спектр курсів та навчальних матеріалів для самостійного вивчення та поглиблення знань. В Україні існують спеціалізовані онлайн-ресурси, такі як Всеукраїнська школа онлайн, Prometheus, iLearn, NUMO та BookVAR, які відповідають національній навчальній програмі та підтримують дистанційне та змішане навчання.

Електронні бібліотеки, такі як ePlatform, EBSCO eBooks, OverDrive та GetEpic, надають школам доступ до великої кількості електронних книг та аудіокниг, підтримуючи різні потреби учнів у навчанні та заохочуючи читання. Крім того, ініціативи щодо відкритих освітніх ресурсів (OER), такі як OER Commons, TIB AV-Portal та OpenLearn, пропонують вільно доступні та придатні для повторного використання навчальні матеріали як в Україні, так і у світі. [6]

Використання онлайн-ресурсів та електронних бібліотек може значно розширити можливості навчання, надаючи доступ до різноманітних матеріалів, враховуючи різні стилі навчання та підтримуючи учнів у самостійному здобутті знань. Наявність україномовних онлайн-ресурсів,

розроблених відповідно до національної навчальної програми, забезпечує їхню релевантність та сприяє легкості інтеграції в освітній процес.

Технології надають різноманітні інструменти та платформи для активного залучення учнів до навчального процесу та сприяють розвитку ключових навичок XXI століття, таких як критичне мислення, творчість та співпраця. Для розвитку критичного мислення можна використовувати інтерактивні симуляції та ігри, онлайн-дослідницькі інструменти, програми для аналізу та візуалізації даних, а також технології на основі штучного інтелекту. Творчість може бути підтримана за допомогою цифрових платформ для малювання, програмного забезпечення для створення музики та відео, інструментів для анімації та гейміфікованих навчальних середовищ. Навички співпраці ефективно розвиваються завдяки спільним онлайн-платформам (таким як Google Docs, Microsoft Teams, Padlet), інструментам для цифрового сторітелінгу, відеоконференціям та спільним віртуальним просторам. [7]

Технології здатні перетворити пасивне сприйняття інформації на активну участь, надаючи учням можливість розвивати критичне мислення через розв'язання проблем та аналіз, стимулювати творчість через цифрові засоби вираження та покращувати співпрацю через спільні онлайн-простори. Ретельно підібрані та належним чином інтегровані технологічні інструменти можуть задовольнити різні стилі навчання та зробити навчання більш доступним та захоплюючим для всіх учнів, що в кінцевому підсумку сприяє кращому розвитку цих важливих навичок. Ключем до ефективного використання технологій для розвитку навичок є створення навчального досвіду, який заохочує учнів конструювати, співпрацювати та творити, а не пасивно споживати інформацію.

Для організації додаткових занять або навчання в особливих ситуаціях Харківський ліцей № 144 може використовувати різноманітні платформи для дистанційного навчання та інструменти для проведення онлайн-занять. В Україні доступні такі платформи для дистанційного навчання, як Всеукраїнська школа онлайн (на базі Open edX), SchoolToGo та iLearn, які

пропонують відеоуроки, оцінювання, віртуальні кабінети вчителів та відповідають національній навчальній програмі. Для проведення онлайн-занять можна використовувати інструменти для відеоконференцій, такі як Zoom, Google Meet, Microsoft Teams, Livestorm та BigBlueButton, які мають функції демонстрації екрана, сесій у малих групах, інтерактивних дошок та можливості запису. Системи управління навчанням (LMS), такі як Moodle, Canvas, Blackboard, Google Classroom та Schoology, також можуть слугувати комплексними рішеннями для організації онлайн-курсів, керування завданнями, відстеження прогресу та полегшення комунікації в контексті дистанційного навчання. [9]

Харківський ліцей № 144 має доступ до низки українських платформ для дистанційного навчання, які вже відповідають національним освітнім стандартам, що забезпечує міцну основу для впровадження можливостей дистанційного навчання. Поєднання надійних інструментів для відеоконференцій з LMS може створити всебічне середовище для дистанційного навчання, яке підтримує як синхронні, так і асинхронні навчальні заходи, задовольняючи різні освітні потреби та обставини.

Інтеграція технологій в освіту вимагає особливої уваги до питань кібербезпеки та етичного використання технологій для захисту даних учнів, забезпечення їхньої безпеки в Інтернеті та сприяння відповідальній цифровій поведінці. Критично важливим є захист персональних даних учнів у цифровому середовищі, дотримання найкращих практик шифрування даних, їхнього безпечного зберігання та відповідності нормативним вимогам щодо конфіденційності.

Етичні аспекти використання технологій в освіті включають дотримання авторських прав, правил добropорядного використання, ліцензій Creative Commons, запобігання кібербулінгу, відповідальне формування онлайн-іміджу та дотримання мережевого етикету. Рекомендується навчати учнів безпечної поведінки в Інтернеті, зокрема, як розпізнавати підозрілі посилання та вкладення, створювати надійні паролі, розуміти небезпеку онлайн-хижаків

та практикувати безпечне онлайн-спілкування. Існують різноманітні навчальні ресурси з цифрового громадянства від таких організацій, як Common Sense Education, Be Internet Awesome від Google та iKeepSafe, які пропонують відповідні віку уроки та заходи з онлайн-безпеки та відповідальної цифрової поведінки. В Україні також існують ініціативи та організації, що займаються питаннями кібербезпеки в освіті.

Всебічна стратегія інтеграції технологій повинна передбачати пріоритетність заходів кібербезпеки для захисту цифрової інфраструктури школи та конфіденційних даних, а також навчання учнів відповідальному та етичному використанню технологій для забезпечення безпечного та позитивного навчального середовища. Інтеграція цифрового громадянства до навчальної програми є важливою для надання учням знань та навичок, необхідних для відповідальної та етичної поведінки в цифровому світі, розуміння онлайн-ризиків та практики безпечної онлайн-поведінки. [23]

Аналіз успішних проєктів впровадження технологій у школах, схожих за розміром та профілем на комунальний заклад “Харківський лицей № 144 Харківської міської ради”, може надати цінні відомості та практичні стратегії для власної технологічної інтеграції лицейом. Існують приклади шкіл, які успішно впровадили персоналізоване навчання за допомогою адаптивних платформ та інструментів на основі штучного інтелекту, демонструючи покращення навчальних результатів та залученості учнів. Також є успішні кейси використання технологій для підвищення рівня співпраці між учнями за допомогою платформ, таких як Google Workspace, та проєктно-орієнтованого навчання. Школи, які перейшли на моделі змішаного навчання, поєднуючи очне навчання з онлайн-ресурсами та цифровими інструментами, також повідомляють про позитивний вплив на успішність учнів та гнучкість навчального процесу. Впровадження програм "один учень - один пристрій", що забезпечують кожного учня ноутбуком або планшетом, також мало значний вплив на доступ до ресурсів та персоналізацію навчання в деяких школах.

Аналіз цих успішних проєктів часто показує, що ключовими факторами є продуманий та стратегічний підхід, зосередження на чітких навчальних цілях та забезпечення належної підтримки та навчання для вчителів. Важливим елементом успіху є також співпраця між ІТ-відділами та педагогами для забезпечення того, щоб технології ефективно підтримували педагогічні цілі.

Сучасні технології мають значний потенціал для трансформації освітньої діяльності Харківського ліцею № 144, відкриваючи нові можливості для персоналізації навчання, підвищення залученості учнів, розвитку ключових навичок та розширення доступу до навчальних ресурсів. Однак для реалізації цього потенціалу необхідний стратегічний, продуманий та етично обґрунтований підхід до інтеграції технологій. Пріоритетність професійного розвитку вчителів, створення надійної ІТ-інфраструктури, впровадження ефективних комунікаційних інструментів та платформ, а також навчання учнів безпечній та відповідальній поведінці в цифровому середовищі є ключовими факторами успіху. Ретельний аналіз глобальних та національних тенденцій, вивчення успішних кейсів та впровадження конкретних рекомендацій дозволять Харківському ліцею № 144 ефективно використовувати сучасні технології для покращення якості освіти та підготовки учнів до майбутніх викликів.

2.2.1. Розробка виховного заходу із застосуванням цифрових/інтерактивних технологій

Тема: Емоційний інтелект у цифровому світі: розумій себе та інших онлайн.

Мета: Розширити розуміння учасників про поняття емоційного інтелекту (EQ). Дослідити вплив цифрового середовища на прояв та розпізнавання емоцій. Розвивати навички самоусвідомлення, саморегуляції, емпатії та соціальних навичок у контексті онлайн-взаємодії. Сприяти формуванню відповідальної та етичної поведінки в цифровому просторі.

Цільова аудиторія: Учні старших класів (15-17 років).

Тривалість: 60-75 хвилин.

Технології: інтерактивна платформа для презентацій та опитувань (Mentimeter або Slido – для проведення опитувань, мозкового штурму, відображення думок у реальному часі. Онлайн-дошка для спільної роботи (Miro або Google Jamboard): Для групової роботи над сценаріями та обговорення. Інструмент для створення інтерактивних відео з вбудованими запитаннями (H5P або Edpuzzle): Для аналізу емоційних реакцій у віртуальних ситуаціях. (Опціонально) Платформа для створення інтерактивних історій (Storybird або Genially): Для творчого завдання зі створення сценаріїв онлайн-взаємодії.

Сценарій заходу:

1. Вступ (10 хвилин): привітання та оголошення теми, інтерактивне опитування в Mentimeter: "Що для вас означає "емоційний інтелект"?" (хмара слів), коротка дискусія про важливість емоційного інтелекту в сучасному світі, особливо в онлайн-середовищі, постановка проблемного питання: "Як цифрові технології впливають на нашу здатність розуміти та виражати емоції?"

2. Основна частина (45-50 хвилин):

Блок 1: Самоусвідомлення та саморегуляція онлайн (15 хвилин): коротка інтерактивна лекція з візуалізацією (презентація) про важливість розпізнавання власних емоцій та керування ними в онлайн-комунікації (наприклад, роздратування від коментарів, хвилювання перед онлайн-виступом). Інтерактивне завдання в Mentimeter: "Які емоції ви найчастіше відчуваєте під час онлайн-взаємодії?" (вибір варіантів). Обговорення результатів. Мозковий штурм на онлайн-дошці (Miro/Jamboard) у малих групах: "Які стратегії ви використовуєте або могли б використовувати для керування своїми емоціями в онлайн-конфліктах?" (кожна група записує свої ідеї). Презентація та обговорення ідей.

Блок 2: Емпатія та соціальні навички в цифровому просторі (20 хвилин): перегляд інтерактивного відео (створеного за допомогою H5P або Edpuzzle) з різними сценаріями онлайн-комунікації (наприклад, обмін повідомленнями, участь у відеоконференції). У відео вбудовані запитання для аналізу емоцій персонажів та їхніх реакцій. Обговорення відео: "Які емоції відчували персонажі? Як їхні слова та дії вплинули на інших? Як можна було б вчинити більш емпатично?" Робота в парах на онлайн-дошці: кожна пара отримує завдання створити короткий сценарій позитивної та емпатичної онлайн-взаємодії (наприклад, підтримка друга в онлайн-чаті, конструктивний коментар під постом).

Блок 3: Відповідальна та етична поведінка онлайн (10-15 хвилин): Інтерактивне опитування в Mentimeter: "Які, на вашу думку, основні правила етичної поведінки в Інтернеті?" (відкриті відповіді). Створення спільного списку правил. Обговорення наслідків неетичної поведінки в онлайн-середовищі (кібербулінг, розповсюдження неправдивої інформації, порушення приватності).

3. Рефлексія (10 хвилин): Відкрите обговорення: "Що нового ви дізналися про емоційний інтелект в онлайн-середовищі? Які навички ви вважаєте найважливішими для розвитку? Як ви плануєте використовувати ці знання у своєму онлайн-житті?" Збір зворотного зв'язку через Mentimeter/Slido: "Що було найцікавішим/найкориснішим на цьому заході? Що можна було б покращити?" (шкала оцінювання, відкриті запитання).

4. Заключна частина (5 хвилин): Підведення підсумків, наголошення на важливості розвитку емоційного інтелекту для успішної та гармонійної взаємодії в цифровому світі. Надання посилань на корисні ресурси та матеріали з теми емоційного інтелекту та безпечної поведінки в Інтернеті. Подяка учасникам за активну участь.

Підготовка матеріалів: Презентація з ключовими поняттями та візуалізацією. Інтерактивні завдання для Mentimeter/Slido. Завдання для роботи на онлайн-дошці. Інтерактивне відео або посилання на відповідні

відеоматеріали для аналізу. (Опціонально) Інструкції для створення інтерактивних історій.

Технічне забезпечення: Комп'ютери/ноутбуки/планшети з доступом до Інтернету для всіх учасників. Проектор та екран (за потреби). Забезпечення доступу до обраних онлайн-платформ. Перевірка працездатності всіх інструментів перед заходом.

Оцінка ефективності: Аналіз відповідей та активності учасників під час інтерактивних завдань та обговорень. Аналіз зворотного зв'язку, отриманого через опитування. Спостереження за рівнем залученості та зацікавленості учасників. Цей захід спрямований на те, щоб допомогти старшокласникам усвідомити важливість емоційного інтелекту в їхньому онлайн-житті та надати їм практичні інструменти для розвитку цих навичок. Використання різноманітних цифрових інструментів зробить процес навчання більш інтерактивним та захоплюючим.

2.2.2. Розробка проєкту з формування громадянської компетентності учнів із використанням сучасних технологій

Назва проєкту: "Громадянин XXI століття: від теорії до дії з цифровими інструментами"

Мета проєкту: Сприяти формуванню громадянської компетентності учнів шляхом активного використання сучасних технологій для розвитку критичного мислення, відповідальності, здатності до співпраці та участі в житті громади.

Цільова аудиторія: Учні старшої школи (14-17 років), хоча окремі елементи можуть бути адаптовані для молодшого віку.

Тривалість проєкту: 1 навчальний рік (може бути розбитий на тематичні модулі).

Основні напрямки та заходи проєкту: інформаційна грамотність та критичне мислення в цифровому середовищі, вебінари та онлайн-лекції,

запрошення експертів з медіаграмотності, фактчекінгу, кібербезпеки для проведення інтерактивних сесій. Цифрові інструменти для аналізу інформації, використання онлайн-платформ для спільного аналізу новин, виявлення фейків, порівняння різних джерел інформації. (Наприклад, використання сервісів для перевірки зображень, аналізу вебсайтів). Створення мультимедійних проєктів: Заохочення учнів до створення власних відеороликів, подкастів, інфографіки на соціально значущі теми з обов'язковою перевіркою достовірності інформації. Онлайн-квести та ігри: Розробка інтерактивних завдань, що моделюють ситуації, де учням необхідно приймати обґрунтовані рішення на основі перевіреної інформації. Електронна демократія та участь у житті громади: Використання онлайн-платформ для петицій та голосувань: Ознайомлення з існуючими платформами та ініціювання власних проєктів, спрямованих на вирішення місцевих проблем. Симуляції та рольові ігри: Проведення онлайн-симуляцій засідань органів місцевого самоврядування, де учні можуть спробувати себе в ролі депутатів, представників громадських організацій. Віртуальні екскурсії до органів влади та громадських організацій: Організація онлайн-зустрічей з представниками влади, громадських активістів через відеоконференції. Створення власних онлайн-кампаній: Використання соціальних мереж та інших онлайн-інструментів для підвищення обізнаності про важливі соціальні питання та залучення однолітків до участі. Розвиток соціальної відповідальності та волонтерства онлайн і офлайн: Онлайн-платформи для волонтерства: Ознайомлення з можливостями онлайн-волонтерства (наприклад, допомога в перекладі, написанні текстів, модерації онлайн-спільнот) та залучення до реальних волонтерських ініціатив.

Створення спільних онлайн-проєктів соціальної спрямованості: Розробка вебсайтів, мобільних додатків, соціальних мереж для підтримки певних соціальних груп або вирішення екологічних проблем. Віртуальні благодійні акції: Організація онлайн-аукціонів, зборів коштів за допомогою цифрових інструментів. Співпраця з місцевими організаціями через онлайн-

платформи: Використання онлайн-інструментів для координації волонтерської діяльності та звітування про результати. Комунікація та співпраця в цифровому просторі: Використання інструментів для спільної роботи: Застосування онлайн-документів, презентацій, дошок для спільного створення проєктів та обговорення ідей. Онлайн-форуми та дискусійні платформи: Створення безпечного онлайн-простору для обговорення актуальних соціальних та політичних питань, обміну думками та аргументації власної позиції. Розвиток навичок онлайн-етикету та толерантності: Проведення тренінгів та дискусій щодо правил поведінки в онлайн-середовищі, запобігання кібербулінгу та мові ненависті. Міжнародні онлайн-проєкти: Залучення учнів до співпраці з однолітками з інших країн для обміну досвідом громадянської участі та культурного обміну.

Очікувані результати: Підвищення рівня громадянської компетентності учнів. Розвиток критичного мислення та здатності аналізувати інформацію в цифровому середовищі. Зростання рівня усвідомленої участі учнів у житті громади. Формування відповідальної громадянської позиції. Оволодіння сучасними технологіями як інструментами громадянської активності. Розвиток навичок співпраці, комунікації та самоорганізації в цифровому просторі.

Оцінювання проєкту: Оцінювання активності учнів під час онлайн-занять та дискусій. Оцінювання якості створених мультимедійних проєктів. Оцінювання участі в онлайн-голосуваннях, петиціях та симуляціях. Оцінювання результатів волонтерської діяльності та соціальних онлайн-проєктів. Самооцінювання та взаємооцінювання учнів. Збір зворотного зв'язку від учнів, вчителів та батьків.

Технологічне забезпечення: Комп'ютери або планшети з доступом до Інтернету для кожного учня або групи учнів. Програмне забезпечення для створення мультимедійних презентацій, відеоредагування, інфографіки. Онлайн-платформи для спільної роботи (Google Workspace, Microsoft 365 тощо). Платформи для проведення вебінарів та відеоконференцій (Zoom,

Google Meet тощо). Онлайн-платформи для голосувань, петицій, фактчекінгу. Соціальні мережі та месенджери для комунікації та поширення інформації. Learning Management System (LMS) для організації навчальних матеріалів та завдань (наприклад, Moodle, Google Classroom).

Ресурси: Кваліфіковані вчителі, готові використовувати сучасні технології в навчальному процесі. Запрошені експерти з медіаграмотності, електронної демократії, кібербезпеки. Навчальні матеріали та онлайн-ресурси з громадянської освіти. Підтримка адміністрації школи та батьківської громади.

Подальший розвиток проєкту: Розширення кола партнерів (громадські організації, органи місцевого самоврядування). Залучення учнів до розробки нових цифрових інструментів для громадянської участі. Створення онлайн-платформи для обміну досвідом між учнівськими проєктами. Участь у національних та міжнародних конкурсах проєктів з громадянської освіти. Цей проєкт є гнучким і може адаптуватися до конкретних потреб та можливостей навчального закладу. Головне – створити для учнів stimulating та meaningful навчальне середовище, де вони зможуть активно використовувати сучасні технології для розвитку своєї громадянської компетентності та стати свідомими та відповідальними громадянами.

Висновки до 2 розділу

Узагальнюючи результати проведеного аналізу стану виховної роботи в Харківському ліцеї № 144 та можливостей інтеграції сучасних технологій у виховний процес, можна виокремити такі ключові висновки:

Системність і різноманіття виховних практик.
Високий академічний та позакласний потенціал.

Необхідність стратегічної інтеграції технологій.
Рекомендації для подальшого розвитку.

Професійний розвиток педагогів: регулярні тренінги з використання цифрових інструментів, методик імерсивного навчання та онлайн-безпеки.
Укріплення IT-інфраструктури: модернізація комп'ютерних кабінетів, доступ до швидкісного інтернету та закупівля апаратного забезпечення для AR/VR.
Впровадження єдиної комунікаційної платформи: інтеграція LMS, месенджерів і батьківських чатів в єдине інформаційне середовище.
Формування цифрового громадянства: розробка тематичних проєктів і заходів із кібербезпеки, медіаграмотності й етичної поведінки в інтернеті.

Таким чином, поєднання широкої системи традиційної виховної роботи з ретельно спланованою стратегією цифрової трансформації дозволить Харківському ліцею № 144 підвищити якість виховання, зробити його більш персоналізованим і сучасним, а також підготувати учнів до успішної соціальної та громадянської активності в XXI столітті.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИКА ТА РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИХОВНУ РОБОТУ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКИЙ ЛІЦЕЙ № 144 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ»

3.1. Методика реалізації сучасних виховних технологій у роботі з учнівським колективом комунального закладу «Харківський ліцей № 144 Харківської міської ради»

В умовах трансформації освіти, викликів війни, цифровізації та потреб Нової української школи — класична система виховання потребує переосмислення.

Головне завдання — сформувати не лише обізнану, а й моральну, активну, відповідальну особистість, яка здатна до саморозвитку, критичного мислення і взаємодії в соціумі.

Ключові принципи, на яких будуємо виховну діяльність: особистісно-орієнтований та компетентнісний підходи, принцип взаємоповаги й партнерства між учнем, учителем і батьками, демократизація виховного процесу через самоврядування.

Впровадження на практиці: проектна діяльність, інтерактивні технології, учнівське самоврядування, формування критичного мислення, роль класного керівника

Ефективність виховної роботи: регулярні анкети та зворотний зв'язок, моніторинг залучення учнів до позакласної діяльності, спостереження за змінами поведінки та настроїв, портфоліо досягнень

Загальна характеристика

Сучасні виховні технології — це системи виховної діяльності, засновані на інтерактивності, співпраці, особистісно орієнтованому підході, демократизації та інноваційності. Їх мета — створити сприятливе середовище

для розвитку соціальних, моральних, емоційних і громадянських компетентностей учнів. [24]

Ключові принципи реалізації: індивідуалізація та особистісний підхід, партнерство педагога та учня, інтерактивність та активність, інтеграція виховання у всі сфери шкільного життя.

Тема виховного заходу: «Я — українець! І цим пишаюсь!»

Мета: сформувати в учнів почуття національної гідності, любові до України, поваги до традицій та символів держави, розвивати навички роботи в команді, креативне мислення, відповідальність, виховувати активну громадянську позицію.

Тип заходу: проєктно-інтерактивний захід з елементами тренінгу, гри та презентації.

Цільова аудиторія: учні 7–9 класів (можна адаптувати для інших вікових категорій)

Хід заходу: вступне слово класного керівника (5 хв). Коротка розмова про значення української ідентичності, актуальність патріотичного виховання в умовах війни. «Бути українцем — це не лише паспорт. Це любов до мови, історії, традицій. Це готовність допомагати, підтримувати, вірити у свою державу...»

Мозковий штурм (10 хв). Питання на дошці або екрані: Що для мене означає бути українцем? Якими якостями має володіти справжній патріот? Учні записують ідеї на стікерах або в Google Jamboard.

Робота над мініпроєктами (20–25 хв). Клас ділиться на 4–5 команд. Кожна обирає або тягне тему: «Наші символи – наш код» (створення постеру про символи України) «Мова — душа народу» (підготовка сценки чи відео на мовну тематику) «Волонтерство змінює країну» (мінідослідження про шкільне волонтерство) «Українці, якими ми пишаємось» (розповідь про видатного українця) «Мое місто/село — частинка України» (віртуальний тур чи колаж) Кожна команда готує коротку презентацію (3–5 хв) з результатами своєї роботи.

Презентація та обговорення (15–20 хв). Кожна команда презентує свій проєкт. Інші ставлять запитання, діляться враженнями.

Рефлексія (5–10 хв). Метод «Незакінчене речення»: Сьогодні я зрозумів(ла)... Мене здивувало... Тепер я більше ціную... Форма: усна, письмова, або через онлайн-опитування (Mentimeter, Google Forms).

Домашнє завдання (за бажанням): створити відеоролик або допис у соцмережах на тему «Я пишаюсь, що я — українець».

Необхідне обладнання / ресурси: Проектор, ноутбук, інтернет, канцелярія (папір, маркери, стікери), доступ до онлайн-дошок (Padlet, Jamboard).

3.2. Результати впровадження: аналіз ефективності, рівень сформованості виховних компетентностей комунального закладу «Харківський ліцей № 144 Харківської міської ради»

За результатами спостережень, анкетування та рефлексій, захід виявився високоефективним у таких аспектах:

- емоційне залучення: понад 90% учнів продемонстрували зацікавленість у темі, активну участь у творчих завданнях, виступах та дискусіях.

- формування національної свідомості: учні почали частіше використовувати українську символіку, цитати українських діячів, демонстрували гордість за українське коріння.

- інтерактивність заходу (презентації, пісні, вікторини, флешмоби) забезпечила інклюзивність та високий рівень залучення учнів різного віку.

У результаті заходу спостерігалось підвищення рівня вихованості учнів за такими критеріями, що наведені в таблиці 3.1.

Результатами спостережень, анкетування та рефлексій

Компетентність	Рівень сформованості (до / після заходу)	Коментар
Громадянська та патріотична	Середній → Високий	Учні глибше усвідомили свою роль як громадян України
Емоційно-ціннісна	Середній → Високий	Зросла емпатія до історії країни, повага до захисників України
Соціальна та комунікативна	Середній → Середньо-високий	Посилилася командна взаємодія, участь у колективних ініціативах
Культурна та естетична	Середній → Високий	Виявлена цікавість до української культури, мови, мистецтва

Рекомендації для подальшої роботи:

- продовжити впровадження тематичних заходів патріотичного спрямування.
- посилити інтеграцію виховної складової в уроки історії, української мови, літератури.
- залучати учнів до волонтерської діяльності й акцій підтримки ЗСУ.
- вести співпрацю з батьками щодо формування патріотичних цінностей у родині.

3.3. Оцінка впливу впроваджених технологій на мотивацію та участь учнів у виховних заходах комунального закладу «Харківський ліцей № 144 Харківської міської ради»

Актуальність дослідження: у сучасному освітньому середовищі виховна робота потребує нових підходів для підтримки інтересу учнів та їх активної участі. В умовах цифрової трансформації особливо важливо адаптувати форми виховної діяльності до вимог часу, використовуючи ІКТ як інструмент для мотивації та залучення школярів.

Впроваджені технології: протягом останніх навчальних років у ліцеї були реалізовані такі технологічні рішення:

- Використання освітніх платформ (Google Classroom, Padlet, LearningApps);
- Інтерактивні формати (онлайн-вікторини, квести, конкурси);
- Використання месенджерів та соціальних мереж (Telegram, Instagram);
- Онлайн-трансляції, вебінари, віртуальні виставки та відеопривітання.

Методика оцінювання: для оцінки ефективності впроваджених технологій були використані такі методи:

- анкетування учнів 5–11 класів;
- опитування класних керівників;
- аналіз статистики участі до та після впровадження ІКТ;
- спостереження за динамікою активності учнів.

Основні результати: 78% учнів зазначили, що заходи стали цікавішими, кількість учасників збільшилася на 30%, зросла ініціативність: більше ідей від самих учнів, 60% учнів відчують більшу причетність до шкільного життя (результат анкетування учнів наведені в таблиці 3.2)

Висновки: впровадження ІКТ у виховну діяльність Харківського ліцею №144 виявилось ефективним. Завдяки цифровим інструментам вдалося створити сучасне та динамічне виховне середовище, що враховує інтереси учнів і мотивує до активної участі. Планується подальше удосконалення цифрових рішень і залучення батьків до онлайн-заходів.

У результаті анкетування учнів впливу ІКТ на участь в опитуванні наведені на рисунку 3.1.

Таблиця 3.2

Результати анкетування учнів

Питання	Так (%)	Ні (%)
Чи стало цікавіше брати участь у виховних заходах завдяки ІКТ?	78	22
Чи збільшилася ваша участь у заходах?	72	28
Чи хотіли б ви самі ініціювати заходи?	65	35
Чи відчуваєте більше залучення до шкільного життя?	60	40

Результати анкетування учнів щодо впливу ІКТ на участь в опитуванні

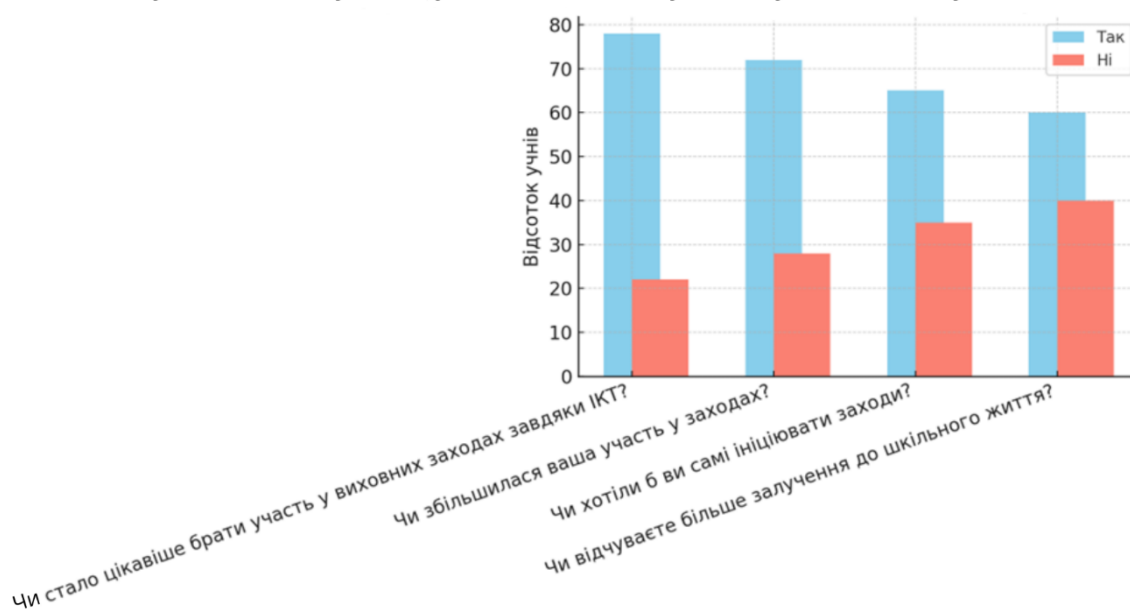

Рис.3.1 Відсоток відповідей на ключові запитання анкетування

Висновки до 3 розділу

Реалізація сучасних виховних технологій у КЗ «Харківський ліцей № 144» засвідчила високу ефективність у формуванні ключових виховних компетентностей учнів. Використання інтерактивних методів, проектної діяльності та цифрових платформ сприяло емоційному залученню школярів, розвитку громадянської активності, патріотичної свідомості, комунікативних та культурно-естетичних навичок. Анкетування, рефлексії та спостереження показали позитивну динаміку в мотивації та участі учнів: зросли їхня ініціативність, відповідальність і командна взаємодія. ІКТ стали важливим інструментом створення сучасного виховного середовища, адаптованого до потреб учнів. Досвід ліцею підтверджує доцільність подальшого вдосконалення цифрових і проектних підходів, інтеграції патріотичних цінностей у шкільне життя та активної взаємодії з батьками і громадою.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження підтвердило актуальність і необхідність інтеграції сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у виховний процес закладів загальної середньої освіти. У сучасному освітньому середовищі, що постійно змінюється під впливом цифровізації, воєнних викликів та потреб Нової української школи, саме виховна діяльність потребує оновлення підходів, засобів та змісту.

У першому розділі на основі аналізу нормативної бази, науково-педагогічної літератури та освітніх концепцій було визначено сутність, цілі, завдання, принципи виховання та потенціал сучасних технологій у виховній роботі. Визначено, що застосування ІКТ має спиратися на особистісно-орієнтований, компетентнісний та ціннісний підходи, бути спрямованим на розвиток патріотизму, громадянської позиції, соціальних навичок та медіаграмотності учнів.

У другому розділі проведено аналіз реального стану виховної роботи на прикладі комунального закладу «Харківський ліцей № 144 Харківської міської ради», визначено потенціал і напрями впровадження ІКТ у виховну діяльність. Було розроблено низку заходів з використанням інтерактивних та цифрових засобів, зокрема: проектну діяльність, тренінги, роботу в онлайн-платформах, учнівське самоврядування та тематичні ініціативи патріотичного спрямування.

У третьому розділі описано авторську методику впровадження сучасних технологій у виховну діяльність, здійснено її апробацію в умовах освітнього процесу, проведено моніторинг ефективності. Результати експериментальної роботи свідчать про суттєве підвищення рівня сформованості виховних компетентностей, зростання емоційного залучення учнів до позаурочних заходів, посилення їхньої мотивації до участі у шкільному житті, активізації учнівської ініціативи.

Таким чином, основні результати дослідження дозволяють зробити такі узагальнюючі висновки:

- Виховна робота є невід’ємною складовою загального розвитку особистості учня, що потребує постійного оновлення відповідно до умов цифрового суспільства;

- Сучасні технології можуть бути ефективним інструментом у вихованні за умови науково обґрунтованої методики, дотримання педагогічних принципів та професійної підготовки педагогів;

- Розроблена методика інтеграції ІКТ у виховну діяльність продемонструвала ефективність у формуванні ключових соціальних, моральних і громадянських компетентностей;

- Практичне впровадження інноваційних підходів сприяє активізації учнів, зміцненню ціннісних орієнтирів та формуванню емоційної причетності до життя школи й суспільства;

- матеріали дослідження можуть бути успішно використані класними керівниками, педагогами-організаторами, соціальними педагогами та адміністрацією ЗЗСО для підвищення ефективності виховної діяльності в умовах традиційного, змішаного чи дистанційного навчання.

Отже, розроблена та апробована методика відповідає сучасним викликам і потребам української школи, сприяє розвитку патріотичної, відповідальної, творчої особистості та може стати основою для подальших досліджень у галузі цифрової педагогіки виховання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Використання засобів доповненої та віртуальної реальностей в навчальному середовищі закладів загальної середньої освіти : методичні рекомендації / С. Г. Литвинова, Н. В. Сороко, Ю. М. Богачков, О. О. Гриб'юк, Н. П. Дементієвська, О. М. Соколюк, О. В. Слободяник, П. С. Ухань / за наук. ред. С. Г. Литвинової – К. : ІЦО НАПН України, 2023. 74 с.
2. Використання цифрових технологій у процесі змішаного навчання в закладах загальної середньої освіти: метод. рекомендації. / Коваленко В. В., Мар'єнко М. В., Сухіх А. С. / За ред. М. В. Мар'єнко, А. С. Сухіх. Київ : ІТЗН НАПН України, 2021. 87 с.
3. Гуревич Р.С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід : навчальний посібник / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко ; за ред. Гуревича Р. С. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. 348 с.
4. Довідник класного керівника в запитаннях та відповідях /авт.-упоряд. М. Є. Канцедал, О. М. Кравцова. Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. 384 с.
5. Екстрене дистанційне навчання в Україні: Монографія / За ред. В.М. Кухаренка, В.В. Бондаренка – Харків: Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. 409 с.
6. Електронні бібліотечні інформаційні системи наукових і навчальних закладів: монографія / [Спірін О.М., Іванова С.М., Новицький О.В. та ін.]; за наук. ред. проф. В.Ю. Бикова, О.М. Спіріна. К. : Педагогічна думка, 2012. 176 с.
7. Імерсивні технології в освіті : збірник матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 29 квітня 2025 р. / за заг. ред. Носенко Ю.Г. Київ : ІЦО НАПН України, 2025. 317 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745695/1/ITE_2025_Proceedings.pdf
8. Інноваційні педагогічні технології у вищій школі: Навчально-методичний посібник. – Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка, 2012. 200 с.

9. Інтерактивний навчальний посібник «Сучасні технології освітнього процесу»: навчальний посібник / Т. Б. Поясок, О. І. Беспарточна, О. В. Костенко. – Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2019. 224 с.
10. Кондрашова, Л.В., Лаврентьєва, О.О., Зеленкова, Н.І. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навчальний посібник / Л.В.Кондрашова, О.О.Лаврентьєва, Н.І.Зеленкова. Кривий Ріг : КДПУ, 2008 – 187 с.
11. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 р. // Верховна Рада України. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (редакція 2023р.)
12. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді : схвалено наказом МОН України від 16.06.2015 № 641. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text> (редакція 2022р.)
13. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті : затв. Указом Президента України від 17.04.2002 № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>
14. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі : затв. розпорядженням КМУ від 30.09.2020 № 1236-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#Text>
15. Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти : затв. наказом МОН України від 06.05.1999 № 417. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0659-00#Text> (редакція 2006р.)
16. Про основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України : Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України від 31.10.2011 № 1243 (МОН). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1243736-11#Text>
17. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38-39. С. 380. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (редакція 2025р.)

18. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 р. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2020. № 31. С. 5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (редакція 2025р.)

19. Сучасні педагогічні технології: курс лекцій. Навч. посібник / За заг. ред. Н.І. Яковець. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2007. 199 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/26574/1/Anishchenko%20O.%20Modern%20educational%20technology.pdf>

20. Сучасні цифрові технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи. Матеріали X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Тернопіль, 10-11 листопада, 2022), 230 с.

21. Сучасні цифрові технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи : матеріали XIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Тернопіль, 5 квітня, 2024 р. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2024. 260 с URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740555/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C_2024.pdf

22. Сучасні технології в освіті. Ч. 1. Сучасні технології навчання : наук.-допом. бібліогр. покажч. Вип. 2 / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд.: Філімонова Т. В., Тарнавська С. В., Орищенко І. О. та ін. ; наук. консультант Антонова О. Є. ; наук. ред. Березівська Л. Д.]. Київ, 2015. 377 с.

23. Теорія і методика виховання: навчальний посібник. Лаппо В.В. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 384 с.

24. Тулодзєцький Г., Герціг Б., Графе С. Медіаосвіта в школі та на уроці: Основи і приклади / За загал. ред. В.Ф. Іванова; Пер. з нім. В. Климченка. К. : Академія української преси, Центр вільної преси, 2020. 405 с.